

УДК 338.24.01: 330.322

СТРУКТУРА ТА ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВНЗ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Вергун М.О.

*Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, Україна
E-mail: andr20076@yandex.ru*

В статті розглянуті питання визначення та дослідження структури інвестиційного потенціалу ВНЗ з врахуванням особливостей сучасної соціально-економічної ситуації в Україні.

Ключові слова: вищий навчальний заклад, соціально-економічні умови, ринкова економіка, інвестиційний потенціал, фактори розвитку.

Постановка проблеми. Функціонування сучасного ВНЗ в ринковій економіці України пов'язане з диверсифікацією діяльності, що призводить до ускладнення його організаційної системи, і, як наслідок, процесів управління. Така необхідність продиктована істотним зниженням бюджетного фінансування, що виділяється державою на підготовку фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів. ВНЗ отримали можливість займатися підприємницькою діяльністю, самостійно визначати її види, і, в кінцевому підсумку, отримувати прибуток. Велика кількість ВНЗ (табл.1), що стало наслідком демократизації економіки, з одного боку, і непродуманої державної політики в галузі освіти, з іншого, стало наслідком високої конкуренції між навчальними закладами України. Демографічні проблеми підсилюють зазначений фактор ринкової економіки. Досягнення стратегічної конкурентної переваги ВНЗ забезпечується за рахунок впровадження інновацій в освітній та науково-дослідний процес, що вже стало прописною істиною в ринковій економіці, і вибору специфічної для кожного з них стратегії розвитку, яка орієнтована в першу чергу на фінансові можливості.

Для того, щоб витримувати існуючу конкуренцію, ВНЗ необхідно, реально оцінювати свої конкурентні переваги, сильні та слабкі сторони для здійснення інвестиційної діяльності. Для цього сьогодні активно використовується поняття інвестиційного потенціалу.

Незважаючи на достатнє поширення категорії «інвестиційний потенціал», в багатьох навчальних посібниках та словниках вона не поширюється на ВНЗ. Разом з тим, даний термін не закріплений в законодавчих та інших нормативних актах України [2].

Поняття «інвестиційний потенціал» використовується стосовно до країн, регіонів, галузей та інших господарюючих суб'єктів. Це поняття поширене при оцінках потенціалу тих чи інших активів, інструментів фінансового ринку, окремих фінансових і товарних ринків [1, 3]. Така ситуація вимагає здійснення комплексного підходу до вивчення поняття «інвестиційний потенціал ВНЗ» з метою приведення його у впорядковану систему взаємозв'язків, а також визначення його впливу на рівень її конкурентоспроможності та затребуваність у галузі вищої освіти України.

**СТРУКТУРА ТА ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВНЗ В
УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Таблиця 1

Кількість ВНЗ в країнах світу*

Найменування країни	Чисельність населення (млн.)	Кількість ВНЗ (одиниці)	Чисельність населення, якому відповідає 1 ВНЗ (млн.)
Австралія	20	39	0,51
Англія	59	154	0,38
Німеччина	82	78	1,05
Іспанія	45	60	0,75
Італія	60	65	0,92
Канада	31	275	0,11
Польща	38	337	0,11
США	293	4352	0,07
Україна	46	849	0,05
Франція	63	41	1,53
Чехія	10	74	0,14

* Наведені відомості станом на початок навчального 2010 р.

Проблемами удосконалення процесів управління економічним потенціалом господарюючих суб'єктів шляхом розробки та впровадження цільових стратегій ефективного управління присвячено багато робіт вітчизняних і закордонних вчених, серед яких можна виділити, зокрема, роботи: Амоші А.І., Андрієнка В.М., Башаріна Г.П., Бланка І.А., Брейлі Г., Гейця В.М., Данілочкіної Н.Г., Лисенко Ю. Г., Майерса С., Пушкаря О.І., Н.Г. Чумаченко. Проте питання, пов'язані з вивченням поняття інвестиційного потенціалу ВНЗ як частини економічного потенціалу в сучасних соціально-економічних умовах економіки України, розглянуті недостатньо, що й визначає актуальність та **мету дослідження**.

Аналіз існуючих підходів до інтерпретації поняття «інвестиційний потенціал», узагальнення і систематизація їх позитивних моментів дозволили в рамках дослідження розглядати інвестиційний потенціал ВНЗ як сукупність зовнішніх для інвесторів факторів, що визначають вигідність для них реалізації інвестиційних проектів в даній організації.

Виявлення структури (складових) інвестиційного потенціалу ВНЗ повинне відповідати ряду вимог, серед яких: системність що передбачає розгляд інвестиційного потенціалу вищого навчального закладу, який є складною соціально-економічною системою; комплексність, яка пов'язана з вибором чинників різної природи (економічної, соціальної, правової та ін.), урахуванням різноманітності об'єктів інвестування (основний капітал, людський капітал, технології); необхідність та достатність, покликана забезпечити повноту характеристики інвестиційного потенціалу, відбір значущих і достатніх для будь-якого інвестора факторів.

Основні результати дослідження. В рамках дослідження була запропонована наступна структура (склад основних груп факторів) інвестиційного потенціалу ВНЗ (рис.1).

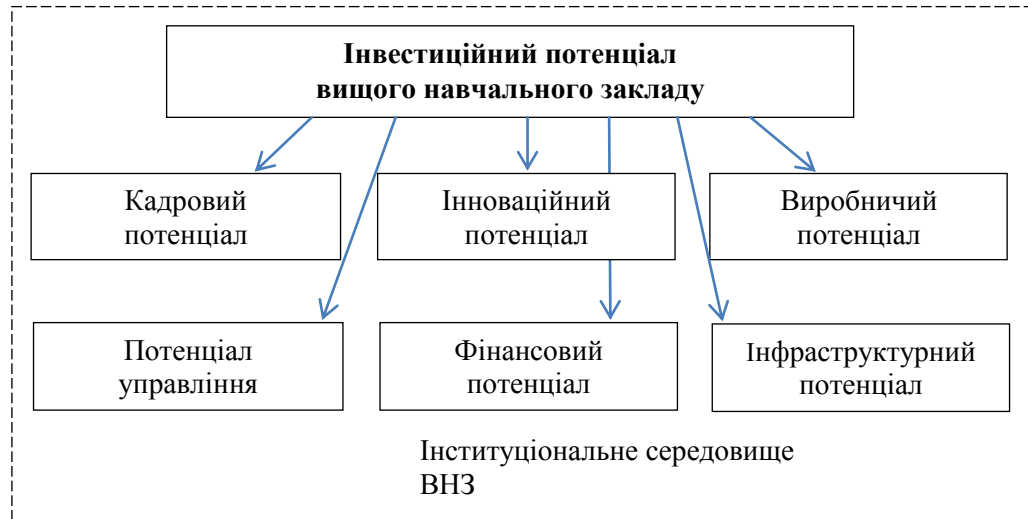

Рис. 1. Структура інвестиційного потенціалу ВНЗ

Детально опишемо запропоновані на рис. 1 складові інвестиційного потенціалу ВНЗ.

1. Кадровий потенціал ВНЗ й значимі результати його використання. Його внесок в інвестиційний потенціал може бути відображений такими характеристиками, як:

- рівень наукової і педагогічної кваліфікації співробітників. У числі індикаторів: частка осіб зі ступенем доктора і кандидата наук;

- число осіб, які мають звання академіка та члена-кореспондента НАН України, заслуженого діяча науки та техніки України, заслуженого працівника вищої школи, інші державні нагороди, почесні звання зарубіжних ВНЗ, міжнародних організацій;

- зведений індекс цитованості співробітників ВНЗ в міжнародних і реферованих українських виданнях, число керівників наукових і освітніх грантів, виконуваних за замовленнями міністерств і відомств України, адміністрацій, міжнародних і українських фондів і організацій тощо;

- міжнародний досвід і міжнародна мобільність співробітників (частка осіб, які пройшли стажування, які здійснювали викладання, наукові дослідження в зарубіжних наукових і освітніх центрах);

- результати трудової діяльності. У числі індикаторів: число монографій, підручників, навчальних посібників, опублікованих за кордоном і в українській пресі; число авторських курсів, що читаються в зарубіжних навчальних закладах, доходи, отримані від спільних контрактів з промисловістю та комерційним сектором на виконання НДР; відсоток іноземних студентів із загального числа студентів; кількість робочих мов, на яких ведеться викладання; число магістерських програм та ін.

2. Виробничий потенціал ВНЗ. Його внесок в інвестиційний потенціал може бути відображений характеристиками стану матеріально-технічної бази. У складі основних індикаторів: навчальні та наукові площі в розрахунку на одного зайнятого співробітника; навчальні та наукові площі в розрахунку на одного студента і аспіранта; частка сучасного наукового обладнання в загальній його вартості; число комп'ютерів у розрахунку на десять студентів; число наукових лабораторій, створених за участю НАН України; число філій кафедр, створених в організаціях, де використовуються результати вузівських НДР; число одиниць зберігання в науковій бібліотеці та ін.

3. Інноваційний потенціал ВНЗ та рівень його використання. До найбільш значущих характеристик відносяться: число наукових шкіл, визнаних національним і світовим співтовариством; число монографій, підручників, навчальних посібників, опублікованих за кордоном і в українській пресі; число патентів та авторських свідоцтв, отриманих співробітниками ВНЗ; частка НДР з підтвердженим економічним ефектом від впровадження їх результатів; витрати на бібліотеки і ресурсні центри навчання; чисельність аспірантів, в т.ч. із зарубіжних країн; чисельність молодих вчених, які захистили кандидатські і докторські дисертації; кількість дисертацій, захищених співробітниками за кордоном; відповідність освітніх програм і якості викладання міжнародним стандартам; частка навчальних програм, реалізованих за допомогою нових освітніх технологій та ін.

4. Інфраструктурний потенціал ВНЗ. Його внесок в інвестиційний потенціал може бути відображений такими характеристиками, як: наявність сучасних засобів зв'язку; наявність у ВНЗ агентства з трансферу результатів інтелектуальної праці співробітників; наявність філій та представництв ВНЗ за кордоном; входження ВНЗ в якості учасника кластерів, технопарків, економічних зон та ін.

5. Фінансовий потенціал ВНЗ. До його найбільш значущим характеристикам відносяться: величина доходів від освітньої та наукової діяльності в розрахунку на одного зайнятого; величина доходів, одержуваних від експорту освітніх послуг; величина доходів, одержуваних від реалізації продуктів інтелектуальної праці на національному і світовому ринках послуг (наукових, консультаційних, маркетингових та ін.); обсяг фінансування з державного, регіонального і місцевого бюджетів; обсяг фінансування міжнародними фондами та організаціями; величина витрат на розвиток кадрового, виробничого, інноваційного та інфраструктурного потенціалів.

6. Потенціал управління ВНЗ. До його найбільш значущих характеристик відносяться: різноманітність та ефективність застосування форм та інструментів залучення зовнішніх інвестицій, стимулювання інноваційної діяльності співробітників; відповідність організаційної структури управління ВНЗ складу і складності розв'язуваних завдань; рівень узгодженості дій різних рівнів управління ВНЗ; наявність стратегії та цільових програм розвитку ВНЗ і ін.

7. Інституційне внутрішнє середовище ВНЗ. Його основними характеристиками є: наявність розвиненої нормативно-правової основи, що

регулює організацію навчальної та наукової діяльності співробітників, виробничі та фінансові зв'язки з замовниками освітніх та наукових послуг; лояльність співробітників до дій органів управління ВНЗ та ін.

Висновки.

Запропонований у статті підхід до визначення поняття інвестиційний потенціал можна використовувати для оцінки інвестиційного потенціалу діючого ВНЗ при здійсненні його власної інвестиційної політики.

Для забезпечення зростання ринкової вартості ВНЗ слід враховувати структуру інвестиційного капіталу за його участі в тих чи інших інвестиційних проєктах, що може бути об'єктом подальшого дослідження.

Список літератури

1. Должанский И.З. Управление потенциалом предприятия: [учебное пособие] / И.З. Должанский, Т.О. Загорна, О.О. Удачных, И.М. Герасименко, В.М. Ращупкіна.– К.: Центр учебной литературы, 2006. – 362 с.
2. Таганова Н.В. Современные методы оценки инновационного потенциала научной деятельности университетского комплекса [Электронный ресурс]: автореф. дис. на соискание научн. степ. канд.э.н. / Н.В. Таганова. – М., 2007. – Режим доступа: <http://revolution.allbest.ru>
3. Тимофеева Ю.В. Оценка экономического потенциала организации: финансово-инвестиционный потенциал / Ю.В.Тимофеева // Экономический анализ: теория и практика. – 2009. – № 1 (130). – С. 43-53.

Поступила в редакцию 01.12.2012 г.

Вергун М.А. Структура и факторы развития инвестиционного потенциала ВУЗов в условиях рыночной экономики / М.А. Вергун // Ученые записки ТНУ. Серия: Экономика и управление. – 2012. – Т. 25 (64), № 4. – С. 28-32.

В статье рассмотрены вопросы определения и исследования структуры инвестиционного потенциала ВУЗа с учетом особенностей современной социально-экономической ситуации в Украине.

Ключевые слова: высшее учебное заведение, социально-экономические условия, рыночная экономика, инвестиционный потенциал, факторы развития.

Vergun M.A. Structure and factors of development of investment potential of High Schools in conditions of market economy / M.A. Vergun // Uchenye zapiski TNU. Series: Economy and management. – 2012. – Vol. 25 (64), № 4. – P. 28-32.

The article deals with the determination and study of the structure of the investment potential universities with regard to peculiarities of contemporary socio-economic situation in Ukraine.

Keywords: higher educational establishment, socio-economic terms, market economy, investment potential, factors of development.